
Cartes de Josep Carner i de Guerau de Liost

a cura d'Enric Bou

L'any 1921 Josep Carner accedí al cos diplomàtic espanyol, després de guanyar unes oposicions preparades ràpidament. Poc temps després, concretament el mes d'abril, abandonà Barcelona per tal de dirigir-se a Gènova, on havia d'estar-se més de tres anys, ostentant una plaça de vice-cònsol. S'iniciava així l'allunyament de la realitat cultural catalana d'un dels homes que més hi havia participat, des de les acaballes del Modernisme, i que havia resultat promotor d'una bona part de les activitats del Noucentisme literari. Però, quines van ésser les causes concretes i/o llunyanes que van empènyer un home com Carner a prendre una tal determinació? L'explicació última resta encara avui una mica incerta. Segons sembla, la «deserció» (amb paraules de Tomàs Garcés) va tenir un fonament essencialment pecuniari.¹ El poeta considerava que la seva situació professional no lligava amb la seva situació civil —casat i amb dos fills— i, després d'algunes temptatives (potser per influència de la seva muller, filla de diplomàtic), trià la carrera diplomàtica, que havia d'allunyar-lo definitivament de Barcelona.

Tot i això, Carner no trencà el seu contacte amb Catalunya. Regularment publicà llibres nous, en reedità de vells i col·laborà en diaris barcelonins («La Veu de Catalunya» i «La Publicitat»), i, des d'Europa, Àsia o bé Amèrica,

1. Així ho expliquen Pere CALDERS, *Josep Carner* (Barcelona, Ed. Alcides, 1964, «Biografies populars», 15), p. 28, i Albert MANENT, *Josep Carner i el Noucentisme* (Barcelona, Ed. 62, 1969, «Llibres a l'abast», 76), ps. 211-215.

envià cròniques, i retornà, mantenint els lligams amb els intellectuals catalans. Una de les principals relacions que va mantenir durant aquest període fou la de Jaume Bofill i Mates, *Guerau de Liost* (el poeta que ell mateix havia batejat), fins a la mort d'aquest, esdevinguda l'any 1933. Mitjançant cartes «domèstiques» (molt més del que han imaginat i insinuat aquells qui, sense conèixer-les, hi han fet referència)² els dos amics van mantenir l'amistat i col·laboraren en més d'un afer.

L'interès d'aquestes cartes radica en la possibilitat de tenir a mà, per primera vegada, una il·lustració sobre la relació entre els dos poetes clau del Noucentisme. I això per dues raons. D'una banda, Carner deixa anar, de tant en tant, opinions sobre fets de cultura passada italiana, que considera propers a l'estètica noucentista: «I això em permetrà de veure amb una mica de comprensió Pisa, Florència i Roma, que per als italians són glòries passades i per a nosaltres poden ésser estímuls actuals.» O bé explica el seu apropament a Gènova per mitjà de la traducció de proverbis ligurs, o la descripció de la ciutat, subratllant-ne la semblança amb Barcelona. D'altra banda, les cartes són un bon reflex d'un moment crític, en la relació dels dos poetes, per motius estrictament polítics. Il·lustren perfectament la situació produïda poc després de la fundació d'Acció Catalana, com a escissió formal de la Lliga Regionalista de Cambó, i de l'adquisició del diari «La Publicidad», que fou catalanitzat a partir del primer d'octubre de 1922. Hi és evident el recel de Carner, condicionat per la distància, davant la possibilitat de quedar marginat d'un procés polític amb el qual se sentia plenament compenetrat, però que havia seguit de lluny (i no dirigit, com deia Josep Pla a l'«Homenot» que va dedicar-li).³ El nucli d'aquestes cartes, el recel de Carner, és un bon punt de referència per a conèixer el to de la relació amb Bofill i Mates. A més, les quatre raons per a no tornar a Barcelona confirmen la motivació més concreta de la seva sortida de Catalunya, que ja havia estat detectada pels seus biògrafs. Cal destacar-ne també l'actitud conciliadora de Bofill, que en aquesta època ja era conseller de la Mancomunitat de Catalunya, i que no arribà, malgrat els intents, a trobar una «solució barcelonina» adequada a les necessitats del vice-cònsol. Arran de la primera de les cartes, Bofill en va escriure una altra al pare Miquel d'Esplugues, bon coneixedor de Carner, en la qual confessava la seva impotència per a resoldre el problema: «Ja sap V. les gestions que he fet perquè de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament pogués brollar-ne una solució. Haig de confessar que no he reeixit i la veig difícil. Convindrà que en parlem amb en Jordà.» La solució no arribà i Carner continuà vivint a l'estranger.

En l'edició s'ha respectat l'ortografia original, llevat d'alguna petita errada, però s'ha regularitzat l'accentuació i la puntuació. Els dos poetes van ésser bons flanquejadors de l'obra de Fabra, purificadors i creadors de l'idioma, i aquests documents, que he consultat a l'arxiu particular de Jaume Bofill i Mates, ho demostren àmpliament.

ENRIC BOU

2. Josep PLA, *Josep Carner. Un retrat*, a OC, vol. XI: *Homenots (Primera sèrie)* (Barcelona, Ed. Selecta, 1958).

3. Josep PLA, *Josep Carner, Un retrat*, p. 183.

[De Josep Carner a Guerau de Liost]

26 d'octubre de 1922

Caríssim Jacme: mil gràcies. Quatre mots de la novella senyora Cunill m'han demostrat que tu havies complert gentilment el meu encàrrec. Et prego que em diguis quant despengueres, perquè la meva anada a Barcelona és indefinidament ajornada. No cal dir que m'enginyaré per a fer arribar un cert fòtil a mans de Missenyora Carlota Maria. És qüestió de trobar algun viatger de confiança que retorni a Barcelona.

He fet venturosament la meva eixida a Pisa-Florència-Roma. No te'n dic res perquè no m'agrada dar-me importància. Vina tu a veure-ho. Et passaràs tres dies a Gènova amb nosaltres, veuràs la ciutat que és plena d'un viu moviment de línies, densa, vora el port, de pedres històriques, i desplegant-se, cap a les altures, en passeigs sinuosos, tallats per jardins. Tindrem, mentrestant, certes converses preparatòries sobre l'ascensió i davallada del Renaixement (Pisa, la puncella, Florència, la flor, Roma, el vast esfullament), sobre la passió italiana, i aquestes coses antitètiques i complementàries que són (en llenguatge dantesc) la Creu i l'Àguila. I això em permetrà de veure amb una mica de comprensió Pisa, Florència i Roma, que per als italians són glòries passades i per a nosaltres poden ésser estímuls actuals.

És possible que, necessitant un cert ajut material, escrigui ara més sovint a la «Veu», on vaig deixar de trametre cap original per uns dos mesos, esperant una invitació de la «Publicitat», que no vingué sinó quan ja havia respost a una altra d'En Pellicena, després de la susdita espera. I tanmateix la invitació de la «Publicitat» vingué en la modesta forma d'una circular... Estic segur que heu tingut una consideració excessiva, i per mi mai recaptada, de les meves conveniències personals. Agraeixo la intenció, però a tu sol et confessaré que he esquinat quelcom de polític que havia escrit a la «Publicitat», amb la sensació que en aquell moment dava el meu veritable adéu a Barcelona. Crec que en Pla ha escrit quelcom de mi a En Nicolau: fes-me el favor de dir-li que sóc com sempre he estat —naturalment—, però que avui no podria escriure a la «Publicitat»; ni altrament, a la «Publicitat» li fa cap falta. M'és indiferentíssima la impressió errada que pugui causar a algú el meu determini: és més, no deixo de sentir una certa àcida joia, un amor propi en una solitud.

Tinc el propòsit de testar només que per a establir el regisme oportú per al cas —afortunadament poc comú— d'una mort simultània de pare i mare. Diga'm si acceptaries un lloc de confiança vora els meus fills. (No amb totes les persones que la llei cridaria a llur voltant estic prou compenetrat espiritualment.) Potser la meva previsió peca d'excessiva, però hom no sap mai el que pot passar.

Ahir, darrera un Octubre que era una lllaminadura, comparegué l'Octubre novembrat. L'entrada del fred m'ha fet alegria —jo aniria amb gust a Suècia o al Canadà—; la llum dels aparadors vibra en els carrers amb una brillantor exacerbada, i en els recons confortables els llibres i els cigars són més amistosos que mai.

Adéu, amic inoblidable. La meva amor a tots els teus. Dem-nos ara una abraçada més forta que mai.

J. C.

2

[De Guerau de Liost a Josep Carner]

Barcelona, 28 d'octubre de 1922

Caríssim Josep: ahir restà, sense ésser mesa al correu, una lletra que t'havia escrit en veure que encara no compareixies a Barcelona. Aquest matí l'he amollada a la Central i, en tornar a casa a l'hora de dinar, m'he trobat amb la teva darrera lletra en la qual em fas saber (sense doldre-te'n però amb una confiança envers mi que judico una de les més vives probes de la teva amistat) un greuge que evidentment —vist des d'aquí— exageres.

Jo, a «La Publicitat», no hi he escrit mai, encara. Hi vaig ser una sola vegada, per un encàrrec. L'única invitació que he rebut per col·laborar-hi em vingué a Viladrau —després d'un llarguíssim retràs de correus— en la modesta forma d'una circular... L'Abadal hi deu haver publicat un sol article (una nota bibliogràfica). D'En Jordà, de Mossèn Carreras, no sé que hi hagin escrit una sola ratlla. Ni penso que hi vagin.

En les presses dels primers moments els qui es trobaven a Barcelona, en ple estiu i amb vaga postal, actuaren. Alguns, amb meritíssima abnegació; com En Vidal de Llobatera que féu tots els tractes en nom propi sense tenir *ni comptar* amb una sola pesseta. Ara són pagats els 40.000 de la compra (part caldrà tornar-los), i es parla d'adquirir la rotatura famosa. En Nicolau, figura preeminent entre els companys qui feren aquella tasca, s'encarregà interinament de la direcció. En Rovira i Virgili fa els editorials —que solen ésser perfets—, En Soldevila és secretari, En Capdevila fa les vetlles i l'Admetlla és administrador —excel·lent.

Nosaltres encara no hi hem intervingut. Una sola vegada vaig ser a una reunió —fora del local del diari— per revisar el projecte d'Estatuts de la corresponent S. A. i les llistes de noms per al primer consell d'Administració i per al comitè polític que ha de fixar les directrius de les campanyes a fer i llur to. Una i altra llistes eren acceptables. La segona, pel meu gust, massa extensa. Però hi serem tots nosaltres. No essent tu a Barcelona no se t'hi posà, però se'n parlà i restà prevista i atesa la possibilitat d'integrar-t'hi quan retornessis definitivament.

En tornar l'Abadal (encara és fora) caldrà normalitzar-ho tot. I, per tant, «La Publicitat», que en alguns detalls potser ho necessita.

Recorda que temps enrera em preguntaves quan havies de deixar d'escriure a «La Veü». Encara no t'he dit que en sortissis. I és que, en realitat, no en veia l'urgència. Però podies i pots escriure a «La Publicitat» —n'estic segur— en abellir-te.

Tot això vol dir que, enlloc de dir *adéu* a Barcelona, has de venir, i si

no pot ésser ja pel mes d'octubre —com m'havies dit i esperàvem els teus confreres—, tan aviat com puguis.

¿Vols que et digui una cosa, també de bon amic? L'Ors, malgrat les seves grans condicions, era un tifa, substancialment perquè era un vanitós. La teva susceptibilitat correctíssima, gota amiga d'escarafalls, pecaria d'incidir en orgull. Si fossis un pagà, cap altre passió voldria veure en tu, més noble. Però a tu no et cal... Vine, depressa, a visitar el Sant Jordi de Barcelona!

En Jordà et deu haver escrit o t'escriurà un dia d'aquests. Algunes vegades, d'ençà del meu retorn de Viladrau, m'havia demanat la teva adreça, i fa poc que la hi vaig donar. Mai no ens veiem que no parlem de tu. En la meua lletra d'ahir et parlava del teu present a la Sra. Cunill. Estaré joiós de ser inclòs en el teu testament, per a un lloc de confiança envers la teva fillada. Deu vulga que mai no els calgui el meu ajut.

He rebut i corresponc a la teva abraçada, més forta que mai. Fem-nos-la.

JAQUETUS

P. D. 10 de novembre

He tornat a llegir la teua lletra i la meua resposta, després d'uns quants dies de dur-les circumstancialment desades a la cartera. Cal que vinguis. No més que et fos padrí, sogre o germà gran, t'ho manaria. Ara, espero que em valiti l'amistat sola. Em refermo en ço que t'he escrit.

3

[De Josep Carner a Guerau de Liost]

Gènova, 15 de novembre de 1922

Car Jaume: padrí me n'ets, car compleixes el deure de recordar-me la doctrina cristiana; germà gran evidentment ho ets, aquell parentiu millor que no pas el de la sang; sogre meu també pots dir-te'n: almenys jo a casa teua hi estic com a casa el sogre. Per tant aniré a Barcelona d'aquí una setmana, si fa no fa.

I amb més motiu perquè em convé d'anar a Madrid, per coses que ja t'explicaré, si Déu vol. (També compliré, naturalment, amb altres petits deures, com el de pagar-te la quantitat que amablement avançares per al present cunillesc.) Ara en aquesta lletra voldria només explicar-te quatre coses que poden ésser base per a una conversa *definitiva*, a Barcelona.

A) No tinc cap escrúpol en guanyar-me la vida servint empreses amb les quals no em lligui una compenetració mística, mentres no se'm presenti una opció garantida al desenrotllament d'una activitat que tingui les seves arrels en les meves íntimes conviccions.

B) No crec que —llevat de dos o tres casos d'amistat, dels quals re-gracio Déu— ningú hagi de tenir cap interès en els meus destins personals. Ni ningú està obligat a res en benefici meu. Hi havia, p. e., una obligació

moral de fer tornar Fabra a Barcelona: jo vaig treballar-hi i n'estaria satisfet baldament el resultat fos estat menor. Però ni jo crec en cap ordre extraordinari, ni la meva tasca, com la d'ell, s'ha de localitzar a Catalunya: un nombre enorme d'obres literàries interessants han estat escrites per llurs autors lluny del país d'origen.

C) Per a comprendre l'abast precís de la meva lletra anterior, cal tenir en compte que les circumstàncies, ara, són completament diverses. Mentres hi havia una sola unitat política a C., i aquesta no era, antagònica, en son temperament, envers la meva actual ocupació, jo podia esperar tant com calgués la cristallització d'una solució barcelonina. T'asseguro que hauria esperat anys i panys. Però ara el determini és urgentíssim. No puc escriure a la P. i romandre al C. C., ni puc acceptar una solució barcelonina que, no essent òbviament perfecta i definitiva, em deixés un dia, per qualsevol escrustonament, en la recança d'haver clos a la meva família, per sempre més, la possibilitat d'una vida decorosa. Això t'explicarà la meva impaciència tot d'una que l'A. C. es posà en moviment —i em sembla que és claríssim. Afegeix-hi, si vols, una certa susceptibilitat, possiblement romàntica, del sentiment de l'amistat, determinada per alguns detalls que continuo creient que, essent insignificants entre gent vagament amiga, no ho eren del tot entre nosaltres (no parlo de tu, entenem-nos, no personalitzo).

D) Aniré a Barcelona amb completa llibertat de decidir, però no he de negar-te que el panorama de les vostres *imperiosas vacaciones del estío*, com tu me'l descrius, m'ha fet un cert mal efecte.

T'agraeixo infinitament *tota* la teva última lletra.

Llegeixo cada dia la P.: ja te'n faré l'elogi i te'n diré una petita crítica, si t'interessa. Lamento que no hagueu pensat en incautar-vos d'En Xammar, que ara escriu a «La Veu».

En Pla és aquí, i ahir va anar-se'n el fill gran d'En Maragall, que serveix d'una manera extraordinària per a copiar certes coses del seu pare. Se n'ha anat a Florència.

Tots els meus us saluden afectuosament. Rep una nova abraçada, i recomana'm a la gentil memòria de Madona Marguerida.

Sempre teu

J. C.

Última hora. En Nicolau presideix uns J. F. a l'Arbós, amb mant premi en metàl·lic. Jo he oblidat assats aqueixes mòdicament útils institucions. Llegeix els versets adjunts, i si no et semblen abominables, tramet-los adequadament al dit Nicolau: només el metàl·lic em tempta, vell pecador que só.

Gènova, 25 de desembre de 1922

Car Jaume:

No se m'acut cosa millor en aquesta tarda de Nadal que escriure't no pas sobre cap cosa en particular. Divagar, estrènyer contra la teva memòria una mica d'oci del meu cor.

La meva petita ha estat malalta —una mica d'*influenza*. Però avui ja s'ha pogut llevar. Tota afinada per la seva malaltia de nina ha jugat, damunt una gran catifa, amb les joguines que li ha portat Jesús Infant. (Els Reis li portaran encara més joguines.) Que ella pogués llevar-se, ha estat una gran felicitat nadalenca. Tots aquests dies passats havia plogut, però aquest matí s'ha mig serenat i aquesta tarda s'ha serenat del tot. Ha estat, doncs, possible la vida social i Ana Maria, seguida de cara a un radiador, ha pogut servir el te a les seves nines i al nen en un servei de te —un dels presents de la diada.

El Josepet demà farà tres anys. La reflexió més substanciosa que li ha inspirat aquest Nadal, ha estat suggerida per la visió d'un gros ocell quan l'ajustaven per a totseguit farcir-lo i ficar-lo al forn. L'espectacle de la sang i les entranyes l'ha preocupat. —Així no m'agrada —ha dit—. M'agrada quan fa quiquiriquic i m'agrada quan me'l menjo, però així no m'agrada gens.

Gènova és, segurament, la ciutat no catalana on la gent és més semblant a la barcelonina. Hom hi fa pessebres, hom va a comprar dolços tot sortint de missa, amb la dona. La gent és casolana, exteriorment una mica aspre però treballadora i forta. (Mes dura que nosaltres els barcelonins, físicament i espiritualment. Gènova en son origen era un cau de pirates, Barcelona en son origen fou un estatge de gent benestant que es lliuraven al repòs i a l'asolellament.) Veu's aquí alguns proverbis ligurs, que tradueixo: Amics sí, pero tabac no. — Amb l'ajuda dels veïns la gateta fa els gatins. — Val més haver de deixar dos escuts a un enemic que no pas haver de demanar un escut a un amic. — Amor vell poc es rovella. — Dona que caminant belluga l'anca, si no ho és, poc li manca. — Qui sabés l'esdevenir no seria mai mesquí. — Un poc de bé i un poc de mal fan anar la barca dreta. — El perdó és de cristians, però l'oblit és de bèsties. — El fred i la calor, les rates no se'ls mengen. — Qui va a casa no es mulla. — Fins un cabell pot fer ombra. — Muntanyins, sabates grosses i cervells fins. — La més mala d'escorxar és la cua. — Qui té diner perd l'ànima, qui no en té l'ànima i el cos. — Les dones, quan estan bé, tenen mal de cap. — Les dones en saben més que no el diable. — Dona, apotecari i joc, un pessic els sembla poc. — Val més gastar les sabates que no els llençols. — La gent alegre, Nostre Senyor els ajuda. — Segurament hom trobaria algun d'aquests proverbis en català.

Ha estat aquí en Terrades, que se n'anava a Florència. Sembla que no trigarà gaires anys a expatriar-se. M'ha parlat amb afecte de la P., i m'ha explicat el seu sistema de l'univers (moral).

En Pla se n'ha anat, em penso, a París. La seva aventura amorosa a Gè-

nova ha tingut un final extraordinari, que et contaré algun dia, si Déu vol, de paraula.

Llegeixo, no cal dir-ho, els teus discursos. Segurament per la forçada ossificació de l'extracte semblen (a qui els llegeix) una mica massa recercats; hi ha un cert homenatge al pur enginy i una certa dificultat de desempallegarse del lèxic massa savi. (Aquest *hi ha* es refereix no al discurs, sinó a l'extracte.) No voldria ésser impertinent.

Has escrit versos?

Digues a Madona Marguerida que mai més no et posaré un glavi a la mà. Que em perdoni, doncs. — (T'ha pagat en Bertran les 100 ptes? T'agrairé que m'ho diguis per ajustar, en cas negatiu, un sistema més ràpid de fer-te-les a la mà.) — A Carlota, *my love*, al petits mant *pizzicotto*, a ton pare i a Eugeni mos millors auguris —com a vosaltres— per a l'any 1923.

Teu afm.

J. C.